УДК 37.091.321:81'373.237
DOI https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2025-111-11

ОРГАНІЗАЦІЯ ЧИ *ПРОВАДЖЕННЯ* ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: ЯК ПРАВИЛЬНО НОМІНУВАТИ ОДНУ З КЛЮЧОВИХ ТРУДОВИХ ФУНКЦІЙ УЧИТЕЛЯ?

Омельчук Сергій Аркадійович,
доктор педагогічних наук, професор, перший проректор,
професор кафедри української і слов'янської філології та журналістики
Херсонський державний університет
omegas@ksu.ks.ua
orcid.org/0000-0002-0323-7922

Мета розвідки – з'ясувати змістове наповнення терміносполуки «провадження освітнього процесу» як назви трудової функції вчителя закладу загальної середньої освіти, проаналізувати відповідність її напрямам і видам професійної діяльності вчителя, а також визначити доцільність використання в сучасному освітньому дискурсі.

Результати. Слововживання *провадження освітнього процесу* в назві трудової функції вчителя суперечить онтології самого поняття «освітній процес» як системи (систему можна організовувати, реалізовувати, упроваджувати, забезпечувати її функціонування, але не провадити). Організація освітнього процесу як вужче поняття є складником більш широкого поняття – провадження освітньої діяльності закладу загальної середньої освіти, що охоплює, крім організації вчителем освітнього процесу, й інші процеси, зокрема управлінські: побудова внутрішньої системи забезпечення якості освіти, організація матеріально-технічного забезпечення, забезпечення безпечних і комфортних умов навчання та праці, організація інклюзивного освітнього середовища, доступу до інформаційних ресурсів, а також організація дозвілля, оздоровлення, побуту, харчування тощо. Результати опитування вчительства свідчать про незвичність і неприйнятність формулювання «учитель проваджує освітній процес» у педагогічному середовищі: лише 11% реципієнтів відповіли, що вчитель проваджує освітній процес; 38% уважають, що вчитель організовує освітній процес; 51% вибрали варіант – учитель проваджує й організовує освітній процес.

Висновки. Відповідно до семантико-граматичних особливостей слововживання нормативними є такі конструкції: ***організовувати*** *освітній процес*, ***здійснювати*** *освітній процес*, ***реалізовувати*** *освітній процес* / ***організація*** *освітнього процесу*, ***здійснення*** *освітнього процесу*, ***реалізація*** *освітнього процесу*; ***провадити*** *освітню* (*наукову*, *фінансово-господарську* тощо) *діяльність* / ***провадження*** *освітньої* (*наукової*, *фінансово-господарської* тощо) *діяльності*, оскільки дієслово *провадити* й девербатив *провадження* семантично характеризує ведення діяльності, виконання певної справи чи реалізацію послідовних дій. Отже, учитель закладу загальної середньої освіти як професіонал у галузі освіти й навчання відповідно до своїх трудових функцій організовує, забезпечує, реалізовує освітній процес, але не провадить його. Провадить освітню діяльність заклад освіти як юридична особа, надаючи освітні послуги відповідно до ліцензійних умов.

Ключові слова: *професійний стандарт, трудова функція вчителя, освітній процес, провадження освітнього процесу, організація освітнього процесу.*

ORGANIZING OR *CONDUCTING* THE EDUCATIONAL PROCESS: HOW TO CORRECTLY NOMINATE ONE OF THE TEACHER'S KEY LABOR FUNCTIONS?

Omelchuk Serhii Arkadiiovych,
Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, first Vice-Rector,
Professor at the Department of Ukrainian and Slavic Philology and Journalism
Kherson State University
omegas1975@gmail.com
orcid.org/0000-0002-0323-7922

Purpose. This study aims to clarify the semantic content of the term "conducting the educational process" as the name of a teacher's labor function in general secondary education institutions. It also analyzes its correspondence to the directions and types of a teacher's professional activity and determines the appropriateness of its use in contemporary educational discourse.

Results. The usage of the phrase "conducting the educational process" in the name of a teacher's labor function contradicts the ontology of the concept "educational process" itself as a system (a system can be organized,

implemented, introduced, its functioning ensured, but not "conducted"). "Organizing the educational process", as a narrower concept, is a component of the broader concept of "conducting educational activities" of a general secondary education institution. This broader concept encompasses, in addition to the teacher's organization of the educational process, other processes, including managerial ones: building an internal quality assurance system for education, organizing material and technical support, ensuring safe and comfortable learning and working conditions, organizing an inclusive educational environment, access to information resources, as well as organizing leisure, health improvement, daily life, nutrition, etc. The results of a teacher survey indicate the unusualness and unacceptability of the phrasing "a teacher conducts the educational process" within the pedagogical community: only 11% of respondents answered that a teacher conducts the educational process; 38% believed that a teacher organizes the educational process; 51% chose the option – a teacher both conducts and organizes the educational process.

Conclusions. According to the semantic and grammatical features of word usage, the following constructions are normative: "to organize the educational process," "to carry out the educational process," "to implement the educational process" / "organization of the educational process," "implementation of the educational process." Conversely, "to conduct educational (scientific, financial and economic, etc.) activity" / "conducting educational (scientific, financial and economic, etc.) activity" is normative, as the verb "to conduct" and its deverbative "conducting" semantically characterize the management of an activity, the execution of a certain task, or the implementation of sequential actions. Therefore, a teacher in a general secondary education institution, as a professional in the field of education and training, organizes, ensures, and implements the educational process in accordance with their labor functions, but does not "conduct" it. It is the educational institution, as a legal entity, that conducts educational activities by providing educational services in accordance with licensing conditions.

Keywords: *professional standard, teacher's labor function, educational process, conducting the educational process, organizing the educational process.*

Вступ. У 2024 р. затверджено нову редакцію професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (Професійний стандарт, 2024), що визначає основні трудові функції вчителя. Порівняно із професійним стандартом за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» в редакції 2020 р. (Професійний стандарт, 2020) назву трудової функції «управління освітнім процесом» замінено на «провадження освітнього процесу» (таблиця 1).

З'ясуємо: як усе ж таки доречно називати цю трудову функцію – провадження освітнього процесу, управління освітнім процесом чи, можливо, організація освітнього процесу. До речі, подібна трудова функція міститься і в професійному стандарті «Вихователь закладу дошкільної освіти» (Професійний стандарт, 2021): організація, забезпечення та реалізація освітнього процесу (зверніть увагу: *організація*, а не *провадження* освітнього процесу!).

Аналізування сайтів наукових фахових видань України не дало змоги знайти жодної наукової статті, у назвах чи з-поміж ключових слів яких було б використано терміносполуку *провадження освітнього процесу*, на відміну від усталеної в педагогічній науці і практиці терміносполуки *організація освітнього процесу*, широко представлену у вітчизняних наукових дослідженнях. До того ж після введення в дію в 2024 р. професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», у якому

Таблиця 1

Назви трудових функцій учителя закладу загальної середньої освіти в різних редакція професійного стандарту

Професійний стандарт «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (2020)	Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2024)
А. Навчання учнів предметів (інтегрованих курсів)	А. Навчання здобувачів освіти предметів (інтегрованих курсів)
Б. Партнерські взаємодія з учасниками освітнього процесу	Б. Партнерські взаємодія з учасниками освітнього процесу
В. Участь в організації безпечного та здорового освітнього середовища	В. Участь в організації безпечного та здорового освітнього середовища
Г. Управління освітнім процесом	Г. Провадження освітнього процесу
Д. Безперервний професійний розвиток	Д. Безперервний професійний розвиток

одну з трудових функцій учителя названо як провадження освітнього процесу, ні Міністерство освіти і науки України, ні Державна служба якості освіти України не послуговуються цією терміносполукою. Наприклад, на сторінці «Загальна середня освіта» офіційного вебсайту МОН читаємо: «*Освітня спільнота злагоджено працює над* організацією *безпечного та якісного* освітнього процесу»; «Освітній процес забезпечують *371 514 педагогічні працівники*» (https://mon.gov.ua/tag/zagalna-serednya-osvita?&tag=zagalna-serednya-osvita); на офіційному вебсайті ДСЯО в розділі «Інституційний аудит» ідеться про оцінювання «*ефективного … використання … форм* організації освітнього процесу…»; «організації освітнього процесу *на засадах людиноцентризму…*» (https://sqe.gov.ua/diyalnist/instituciyniy-audit/). Це стосується й інструктивно-методичних листів МОН. Зокрема, у рекомендаціях щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році (лист МОН від 30.08.2024 № 1.1/15776-24) терміносполуку *організація освітнього процесу* (звертаю увагу: не *провадження освітнього процесу*) використано понад 50 разів: *організація освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти … здійснюватиметься відповідно до освітніх програм*; *організація освітнього процесу не повинна призводити до перевантаження учнівства…*; *організація освітнього процесу в умовах очної / дистанційної / змішаної форм навчання* і под. Натомість девербатів *провадження* використано всього чотири рази в таких контекстах: *кримінальне провадження*; *ліцензія на провадження освітньої діяльності*; *провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності*; *провадження послідовності досягнення результатів навчання учнівства* (https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/66d/ffe/c4c/66dffec4c92d2958213439.pdf).

Мета розвідки – з'ясувати змістове наповнення терміносполуки «провадження освітнього процесу» як назви трудової функції вчителя закладу загальної середньої освіти, проаналізувати відповідність її напрямам і видам професійної діяльності вчителя, а також визначити доцільність використання в сучасному освітньому дискурсі.

Дослідницькі завдання: 1. Визначити смислове наповнення девербатива *провадження* та схарактеризувати семантико-синтаксичні відношення, що він виражає. 2. Проаналізувати особливості функціювання лексем *проваджувати / провадити / провадження* у складі терміносполук у законодавстві України про освіту. 3. Порівняти зміст терміносполук *провадження освітньої діяльності* й *організація освітнього процесу*, ураховуючи їхні семантико-синтаксичні характеристики. 4. Дослідити відповідність назви трудової функції «провадження освітнього процесу» змістовим характеристикам діяльності вчителя, поданим у професійному стандарті «Вчитель закладу загальної середньої освіти» в редакції 2024 р. 5. Узагальнити матеріали опитування й інтерв'ювання вчителів і викладачів університетів щодо визначення їхнього розуміння трудових функцій учителя закладу загальної середньої освіти.

Результати й дискусії. Погоджуємося із розробниками професійного стандарту вчителя 2024 р., що назву трудової функції вчителя «управління освітнім процесом» варто замінити, оскільки вона не відповідає, з одного боку, описові її в професійному стандарті, з іншого – меті й основним видам діяльності вчителя закладу загальної середньої освіти. Проте чи можна вважати доречною заміну назви трудової функції вчителя «управління освітнім процесом» на «провадження освітнього процесу»?

Насамперед визначимо смислове наповнення девербатива *провадження* та схарактеризуємо семантико-синтаксичні відношення, що виражає ця лексема.

Девербатив *провадження* закріплено в більшости академійних лексикографійних видань України. Наприклад: **ПРОВА́ДЖЕННЯ**, *я*, *сер*. Дія за значенням *провадити* 7. Здійснювати, робити і т. ін. що-небудь. Пропагуючи які-небудь ідеї, погляди, намагатися їх реалізувати, втілити у життя. *Провадження робіт* (Словник української мови, 1977).

Виразне використання дієслова *провадити* й іменника *провадження* у складі термінологійних кліше демонструє законодавство про освіту. Закон України «Про освіту» (Закон, 2017): провадити *професійну та/або подальшу навчальну діяльність* (ст. 1, п. 1, абз. 15), …провадити *професійну діяльність у вибраній галузі з використанням державної мови* (ст. 7, п. 2), …провадити *зовнішньоекономічну діяльність відповідно до законодавства…,* провадити *спільну діяльність…* (ст. 82, п. 2); *академічна свобода – самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час* провадження *педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності…* (ст. 1, абз. 2); *ліцензії на* провадження *освітньої діяльності* (ст. 30, п. 2); *заклади освіти всіх форм власности мають рівні права і обов'язки у* провадженні *освітньої діяльності відповідно до законодавства* (ст. 22, п. 7); *додаткові вимоги до* провадження *педагогічної (науково-педагогічної) діяльності в закладах освіти* (ст. 31, п. 7); ліцензійні умови **провадження** освітньої діяльности (ст. 63, п. 1, абз. 13); *заклади освіти мають право … самостійно розпоряджатися надходженнями … з метою* провадження *діяльно-*

сті, передбаченої установчими документами (ст. 78, п. 12); *валютні, матеріальні надходження від* провадження *зовнішньоекономічної діяльності...* (ст. 82, п. 5). Закон України «Про повну загальну середню освіту» (Закон, 2020) фіксує такі терміносполуки: провадити *освітню діяльність*, провадити *інноваційну діяльність*; провадження *освітньої діяльності*, провадження *педагогічної діяльності*, провадження *навчальної діяльності*. У Законі України «Про вищу освіту» (Закон, 2014) терміносполуку *провадження діяльності* в різних граматичних формах ужито 58 разів.

Отже, ядром цих терміносполук є іменник *діяльність*. Тож цілком закономірно, що в проаналізованих вище законах України жодного разу не використано терміносполуку *провадження освітнього процесу*!

Натомість терміносполуку *провадження освітнього процесу* кілька разів ужито в Законі України «Про дошкільну освіту» (Закон, 2024): *право на здобуття дітьми дошкільної освіти мовою корінного народу або національної меншини (спільноти) України реалізується шляхом створення за заявами їхніх батьків окремих груп з* провадженням *освітнього процесу відповідною мовою поряд із державною мовою і не поширюється на групи з* провадженням *освітнього процесу державною мовою* (ст. 7, п. 3, абз. 2); провадження *освітнього процесу із застосуванням засобів і методів розвитку, виховання, навчання, форм взаємодії з вихованцями* (ст. 10, п. 2, абз. 10).

На одночасне поєднання іменників *організація* і *провадження* зі словом *процес* натрапляємо в Положенні про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, закладах фахової передвищої військової освіти (Положення, 2024): *Положення визначає особливості* організації *та* провадження *освітнього процесу...* (п. 1, абз. 1); *...з урахуванням особливостей і досвіду* організації *та* провадження *освітнього процесу ВВНЗ, ВНП ЗВО, ЗФПВО...* (п. 1, абз. 2); організація *та* провадження *освітньої діяльності з використанням дистанційної форми здобуття освіти...* (п. 16).

Такі варіанти слововживання потребують насамперед лінгвістичного обґрунтування.

До того ж девербатив *провадження* досить широко представлено у складі вузькогалузевих термінів-словосполучень у царині права: *адміністративне провадження*, *виконавче провадження*, *кримінальне провадження*, *позовне провадження*, *судове провадження*, *цивільне провадження* і под.

Крім професійного стандарту вчителя (Професійний стандарт, 2024) та Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, закладах фахової передвищої військової освіти (Положення, 2024), ми не натрапили на використання терміносполуки *провадження освітнього процесу* в жодному іншому нормативному документі. Натомість у Законі України «Про освіту» (Закон, 2017) якість освітньої діяльности визначено як «рівень **організації**, **забезпечення** та **реалізації** освітнього процесу ... (*виділення наше – С. О.*)» (ст. 1, п. 1, абз. 30).

Неоднозначне сприйняття терміна *провадження освітнього процесу* демонструють отримані результати анонімного опитування вчителів і викладачів університетів, діяльність яких пов'язана з підготовкою вчителів, проведеного протягом березня–липня 2025 року. Учасникам опитування ми запропонували вибрати одне з трьох формулювань, що, на їхню думку, є правильним: а) учитель провадить освітній процес; б) учитель організовує освітній процес; в) учитель провадить й організовує освітній процес. З-поміж 127 опитаних лише 14 (11 %) відповіли, що вчитель провадить освітній процес; 48 учасників опитування (38 %) уважають, що вчитель організовує освітній процес; 65 реципієнтів (51 %) вибрали третій варіант – учитель провадить й організовує освітній процес. Тож результати опитування свідчать про незвичність і неприйнятність формулювання «учитель провадить освітній процес» у середовищі сучасного вчительства.

Крім анонімного опитування, ми провели й експертне інтерв'ювання, до якого долучили провідних учителів предметів мовно-літературної освітньої галузі, зокрема переможців, лауреатів і учасників Усеукраїнського конкурсу «Вчитель року» в номінації «Українська мова й література» за останні п'ять років. Респондентам запропоновано висловити власний професійний погляд на формулювання однієї із трудових функцій учителя. Результати інтерв'ювання виявилися неоднозначними: учитель організовує освітній процес (*З. Н., Тернопільська обл.*); учитель і організовує, і проваджує освітній процес одночасно (*М. О., Черкаська обл.*); учитель організовує, реалізовує і проваджує освітній процес (*К. З., Чернівецька обл.*; *С. А., Полтавська обл.*; *К. А., Запорізька обл.*); у типовому положенні про заклад освіти, у стандартах освіти, у фаховій публіцистиці МОН найчастіше вживають «організовує освітній процес», бо підкреслюється управлінський і координувальний аспект роботи педагога. Дієслово «проваджує» уживають рідше. У деяких текстах натомість використовують нейтральніше «здійснює освітній процес». Було б добре слово «провадить» замінити на «здійснює» (*К. О., Івано-Франківська обл.*); я за варі-

ант учитель організовує й реалізує освітній процес. Чому відкидаю інші варіанти? Для мене «проваджує» не несе кінцевої мети. Упровадити можна, але чи завжди матимеш на фініші бажаний результат? (*П. Л., хмельницька обл.*); мені більше відгукується варіант «учитель організовує і проваджує освітній процес одночасно», бо ми маємо спершу організувати процес (або якісь елементи) і далі впроваджувати його (*М. К., м. Київ*). Звернімо увагу: провідні вчителі України сприймають формулювання «учитель проваджує освітній процес» досить критично й неоднозначно, вказуючи на його нечіткість і незвичність у професійному педагогічному мовленні. Натомість такі дієслова як *організовує*, *реалізує*, *здійснює* вчительство сприймає більш природно й адекватно у змісті трудової функції вчителя.

Для розуміння змісту поняття *провадження освітньої діяльності* варто також ознайомитися з Ліцензійними умовами провадження освітньої діяльності (Ліцензійні умови, 2015), відповідно до яких:

1) **провадять освітню діяльність** на рівні повної загальної середньої освіти **юридичні особи публічного чи приватного права**, основним видом діяльності яких статутом визначено освітню діяльність на рівні (рівнях) повної загальної середньої освіти, та **заклади загальної середньої освіти**, зокрема створені іноземними засновниками;

2) провадження освітнього процесу залежить від дотримання низки вимог:

– забезпечення педагогічними працівниками, іншими фізичними особами, які мають право провадити педагогічну діяльність у сфері загальної середньої освіти, необхідними для реалізації освітнього процесу;

– наявність відповідного матеріально-технічного забезпечення (обладнаних навчальних приміщень, спортивних залів і майданчиків, медичного пункту, бібліотеки, ресурсної кімнати, медіатеки, пункту харчування);

– доступ учасників освітнього процесу до інтернету в номінальній швидкості для виконання освітніх) програми, зокрема самостійну роботу здобувачів освіти й педагогічних працівників;

– відкритий доступ на своїх вебсайтах до інформації та документів, передбачених Законом України «Про освіту» та спеціальними законами у сфері освіти тощо.

Ці дві позиції дають чітке розуміння відмінності в змісті понять *провадження освітньої діяльності* й *організація освітнього процесу* (таблиця 2).

Звернімо увагу також на мету діяльності вчителя, яка, згідно з професійним стандартом редакцій 2020 і 2024 рр. полягає в ***організації*** навчання та виховання здобувачів освіти під час здобуття ними повної загальної середньої освіти … шляхом ***формування*** в них ключових компетентностей і світогляду на основі загальнолюдських і національних цінностей, а також ***розвитку*** інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, необхідних для успішної самореалізації та продовження навчання (*виділення наше – С. О.*) (Професійний стандарт, 2020; Професійний стандарт, 2024). Ключовими терміносполуками, що характеризують пріоритетні завдання діяльності вчителя, є *організація навчання та виховання здобувачів освіти*, *формування в них ключових компетентностей і світогляду*, *розвитку інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей*. Як бачимо, у меті діяльности вчителя за професією навіть жодного натяку немає на провадження освітнього процесу!

Проаналізуємо більш докладно відповідність нової назви трудової функції вчителя «провадження освітнього процесу» змістовим характеристикам безпосередніх видів діяльности і функцій учителя в професійному стандарті «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (Професійний стандарт, 2024). Ядром реалізації цієї трудової функції є дієслова мислення (або девербативи) як основний складник у формулюваннях компетентностей, знань, умінь і навичок, комунікації, відповідальності й автономії (таблиця 3).

Таблиця 2

Відмінність у змісті понять провадження освітньої діяльності й організація освітнього процесу

Провадження освітньої діяльності	Організація освітнього процесу
Правовий контекст (поняття нормативно-правового рівня, пов'язане з ліцензуванням закладу освіти й отриманням ліцензії)	*Управлінський* і *педагогічний контекст* (педагогічне поняття, сфокусоване на реалізації вчителем освітнього процесу)
Це надання освітніх послуг закладу загальної середньої освіти відповідно до ліцензійних умов	Це забезпечення та реалізація навчальної діяльності здобувачів освіти на основі навчальних програм з використанням різноманітних форм, методів, технологій навчання тощо
Провадить освітню діяльність заклад загальної середньої освіти як юридична особа публічного чи приватного права	*Організовує освітній процес* учитель закладу загальної середньої освіти як професіонал у галузі освіти й навчання

Чи виражають узагальнену назву трудової функції вчителя «провадження освітнього процесу» ключові формулювання, представлені в таблиці 3? На наше переконання, ні! Зміст трьох компетентностей цієї трудової функції (прогностичної, організаційної й оцінювально-аналітичної) за всіма лексико-семантичними характеристиками вжитих дієслів мислення й девербативів, представлених у таблиці 3, узагальнено виражають процес організації (або реалізації) освітнього процесу.

Тож організація освітнього процесу як вужче поняття є складником більш широкого поняття – провадження освітньої діяльності закладу загальної середньої освіти, що охоплює, крім організації вчителем освітнього процесу, й інші процеси, зокрема управлінські: побудова внутрішньої системи забезпечення якості освіти, організація матеріально-технічного забезпечення, забезпечення безпечних і комфортних умов навчання та праці, організація інклюзивного освітнього середовища, доступу до інформаційних ресурсів. Складниками провадження освітньої діяльності закладу загальної середньої освіти також є організація дозвілля, оздоровлення, побуту, харчування тощо (рис.).

У галузевих законах України в царині освіти терміносполуку *організація освітнього процесу* представлено саме у вужчому розумінні: *здобувачам освіти, працівникам закладів освіти, установ освіти, наукових установ <…> на час особливого періоду гарантується* ***організація освітнього процесу*** *в дистанційній формі або в будь-якій іншій формі, що є найбільш безпечною для його учасників* (ст. 57^{-1}, п. 1); ***організація освітнього процесу*** *не повинна призводити до перевантаження учнів та має забезпечувати безпечні та нешкідливі умови здобуття освіти* (розділ XII, ст. 15, п. 8.3) (Закон, 2017); *форми* ***організації освітнього процесу*** *визначаються педагогічною радою закладу освіти* (ст. 10, п. 4) (Закон, 2020). До того ж в «Абетці для директора» (Бобровський, 2021) у рекомендаціях до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти в закладі загальної середньої освіти йдеться саме про ***організацію*** (а не *провадження*) *освітнього процесу*, а також ***забезпечення*** *освітнього процесу*, ***здійснення*** *якісного освітнього процесу* тощо.

Висновки. З огляду на дефініцію, закріплену в Законі України «Про освіту» освітній процес – це система науково-методичних і педагогічних

Таблиця 3

Ключові формулювання в змісті складників трудової функції вчителя «Провадження освітнього процесу»

Складники трудової функції вчителя	Ключові формулювання
Компетентності	здатність: *прогнозувати* результати освітнього процесу; *планувати* освітній процес; *організовувати* процес навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти; *організовувати* різні види й форми навчальної та пізнавальної діяльності; *організовувати* осередки навчання, виховання й розвитку; *здійснювати оцінювання* результатів навчання; *аналізувати* результати навчання; *формувати спроможність* у здобувачів освіти до самооцінювання і взаємооцінювання результатів навчання
Знання	методики педагогічного *прогнозування*; види та етапи *планування* освітнього процесу; вимоги законодавства щодо *організації* освітнього процесу; форми *організації* освітнього процесу; *оцінювання* результатів навчання здобувачів освіти
Уміння й навички	*формулювати* цілі освітнього процесу; здійснювати різні види *планування* освітнього процесу; *планувати* навчальні заняття; *розробляти* навчальні програми; *організовувати* освітній процес, навчальні заняття різних типів; *застосовувати* різні види й форми організації навчально-пізнавальної діяльності; *застосовувати* різні види оцінювання; *розробляти* критерії оцінювання; *розвивати* в здобувачів освіти вміння здійснювати самооцінювання і взаємооцінювання результатів навчання
Комунікація	*взаємодіяти* з колегами, з учасниками освітнього процесу; *співпрацювати* в педагогічній спільноті; інформувати й консультувати учасників освітнього процесу; *залучати* здобувачів освіти до оцінювання; *взаємодіяти* зі здобувачами освіти та їхніми батьками та іншими учасникам и освітнього процесу; *забезпечувати* зворотний зв'язок зі здобувачами освіти
Відповідальність і автономія	*брати відповідальність* за планування й досягнення освітніх цілей, за поінформованість здобувачів освіти та їхніх батьків, за зміст навчальних програм; *відповідально ставитися* до прийняття спільних та особистих професійних рішень, вибору форм навчальної та пізнавальної діяльності; *моделювати* освітнє середовище; *здійснювати оцінювання* здобувачів освіти

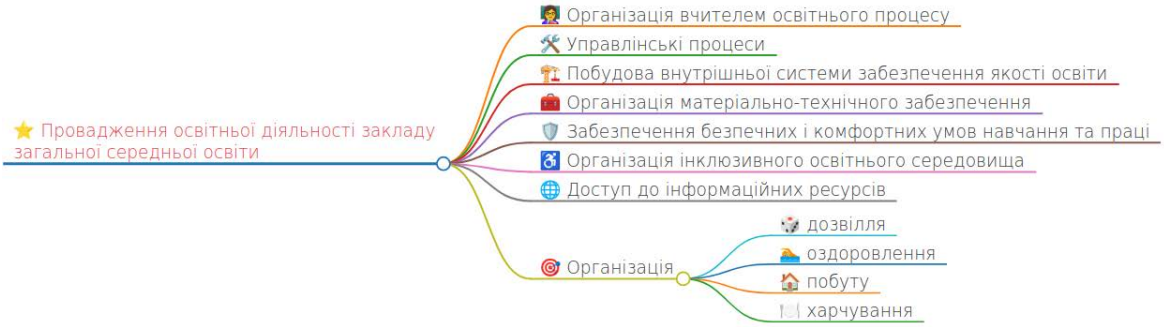

Рис. Складники поняття провадження освітньої діяльності

заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей. Тож слововживання *провадження освітнього процесу* в назві трудової функції вчителя суперечить онтології самого поняття «освітній процес» як системи (систему можна організовувати, реалізовувати, упроваджувати, забезпечувати її функціонування, але не провадити).

Відповідно до семантико-граматичних особливостей слововживання нормативними є такі конструкції:

– організовувати *освітній процес*, здійснювати *освітній процес*, реалізовувати *освітній процес* / організація *освітнього процесу*, здійснення *освітнього процесу*, реалізація *освітнього процесу*;

– провадити *освітню* (*наукову*, *фінансово-господарську* тощо) *діяльність* / провадження *освітньої* (*наукової*, *фінансово-господарської* тощо) *діяльності*, оскільки дієслово *провадити* й девербатив *провадження* семантично характеризує ведення діяльності, виконання певної справи чи реалізацію послідовних дій (порівняймо: *провадити політику*, *провадити слідство*, *провадити перемовини* і под.).

Отже, учитель закладу загальної середньої освіти як професіонал у галузі освіти й навчання відповідно до своїх трудових функцій організовує, забезпечує, реалізовує освітній процес, але не провадить його. Провадить освітню діяльність заклад освіти як юридична особа, надаючи освітні послуги відповідно до ліцензійних умов. Результати нашого дослідження засвідчують потребу в термінологійному внормуванні назви професійної функції вчителя «Провадження освітнього процесу» в професійному стандарті «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (Професійний стандарт, 2024) та в інших нормативних документах освітньої галузі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бобровський М. В., Горбачов С. І., Заплотинська О. О., Ліннік О. О. Абетка для директора. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. 2-ге видання, перероб. і доп. Київ, Державна служба якості освіти, 2021. 350 с. URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2021/08/Abetka_dyrektora_2021_SQE_SURGe.pdf

2. Закон України від 06.06.2024 № 3788-IX «Про дошкільну освіту» (в редакції від 01.01.2025). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text

3. Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII «Про вищу освіту» (в редакції від 01.06.2025). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text

4. Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII «Про освіту» (в редакції від 01.06.2025). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text

5. Закон України від 16.01.2020 № 463-IX «Про повну загальну середню освіту» (в редакції від 15.06.2025). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text

6. Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності / постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 р. № 365) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text

7. Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, закладах фахової передвищої військової освіти / наказ Міністерства оборони України від 15 лютого 2024 року № 120 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0453-24?find=1&text=%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%B4%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F#w1_26

8. Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти» / наказ Міністерства економіки України від 19 жовтня 2021 року № 755-21 «Про затвердження професійного стандарту “Вихователь закладу дошкільної освіти”» URL: https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti

9. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» / наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225 «Про затвердження професійного стандарту “Вчитель закладу загальної середньої освіти”» URL: https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity

10. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» / наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 № 2736-20 «Про затвердження професійного стандарту за професіями "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти", "Вчитель закладу загальної середньої освіти", "Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)"». URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text

11. Словник української мови: в 11 т. Київ: Наук. думка, 1977. Т. 8. С. 127. URL: https://sum.in.ua/s/provadzhennja

REFERENCES

1. Bobrovs'kyi, M. V., Horbachov, S. I., Zaplotyns'ka, O. O., & Linnik, O. O. (2021). *Abetka dlia dyrektora [Alphabet for the director]*. Rekomendatsii do pobudovy vnutrishnoi systemy zabezpechennia yakosti osvity u zakladi zahal'noi serednoi osvity (2-he vyd., pererob. i dop.). Derzhavna sluzhba yakosti osvity. https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2021/08/Abetka_dyrektora_2021_SQE_SURGe.pdf. [in Ukrainian].

2. Zakon Ukrainy «Pro doshkil'nu osvitu» [About preschool education] № 3788-IX vid 06.06.2024 (red. vid 01.01.2025). (2025). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text. [in Ukrainian].

3. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» [About higher education] № 1556-VII vid 01.07.2014 (red. vid 01.06.2025). (2025). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text. [in Ukrainian].

4. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [About education] № 2145-VIII vid 05.09.2017 (red. vid 01.06.2025). (2025). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text. [in Ukrainian].

5. Zakon Ukrainy «Pro povnu zahal'nu seredniu osvitu» [About complete general secondary education] № 463-IX vid 16.01.2020 (red. vid 15.06.2025). (2025). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text. [in Ukrainian].

6. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2021). Litsenziini umovy provadzhennia osvitnoi diial'nosti [Licensing conditions for conducting educational activities] (postanova № 1187 vid 30.12.2015, red. vid 24.03.2021). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-%D0%BF#Text. [in Ukrainian].

7. Ministerstvo oborony Ukrainy. (2024). Polozhennia pro osoblyvosti orhanizatsii osvitnoho protsesu u vyshchykh viiskovykh navchal'nykh zakladakh… [Regulations on the peculiarities of organizing the educational process in higher military educational institutions of the Ministry of Defense of Ukraine, military training units of higher educational institutions, institutions of professional pre-higher military education] (nakaz № 120 vid 15.02.2024). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0453-24. [in Ukrainian].

8. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. (2021). Profesijnyi standart «Vykhovatel' zakladu doshkil'noi osvity» [Professional standard "Preschool teacher"] (nakaz № 755-21 vid 19.10.2021). https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti. [in Ukrainian].

9. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2024). Profesijnyi standart «Vchytel' zakladu zahal'noi serednoi osvity» [Professional standard "Teacher of a general secondary education institution"] (nakaz № 1225 vid 29.08.2024). https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity. [in Ukrainian].

10. Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta sil'skogo hospodarstva Ukrainy. (2020). Profesijnyi standart za profesiiamy «Vchytel' pochatkovykh klasiv zakladu zahal'noi serednoi osvity», «Vchytel' zakladu zahal'noi serednoi osvity», «Vchytel' z pochatkovoi osvity (z dyplomom molodshogo spetsialista)» [Professional standard for the professions "Primary school teacher of a general secondary education institution", "Teacher of a general secondary education institution", "Primary education teacher (with a junior specialist diploma)"] (nakaz № 2736-20 vid 23.12.2020). https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text. [in Ukrainian].

11. *Slovnyk ukrains'koi movy: v 11 t.* (1977) *[Ukrainian language dictionary]*. T. 8. Kyiv: Naukova dumka. https://sum.in.ua/s/provadzhennja. [in Ukrainian].

Дата першого надходження рукопису до видання: 21.07.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 25.08.2025
Дата публікації: 30.09.2025